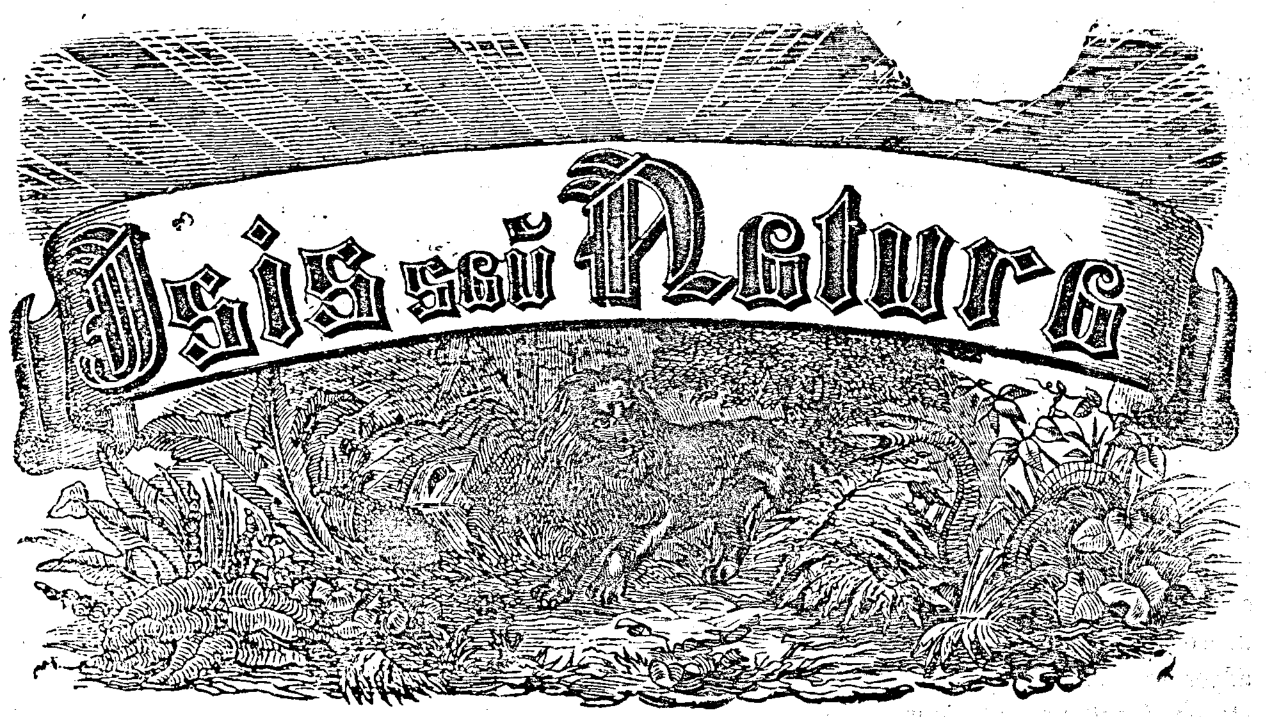

JURNAL

ПЕNТРȢ РЕSПÎNDIРЕА ШТIINЦЕЛОРȢ NАТȢРАЛЕ ШI ЕSАКТЕ, ÎN ТОАТЕ КЛАSЕЛЕ

Редiџеатȣ

de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

№ 28. (Anȣлȣ алȣ патрȣлеа) Бȣкȣрештĭ 30 Iȣлiе, 1859.

Конрindерeа: Ideĭ пentpȣ реfорма sistemȣлȣĭ instpȣкцiȣneĭ пȣбліче ла noĭ. — Пеште кȣ apiпĭ. — Despре тъсȣрiле antiче

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ideĭ пentpȣ реfорма sistemȣлȣĭ instpȣкцiȣneĭ пȣбліче ла noĭ.

Instpȣкцiȣnea пȣблiкъ îmбръцiшеазъ, пpекȣmȣ este штiȣtȣ tȣtȣpopa, tpeĭ paмȣpe adекъ: *Instpȣкцiȣnea пpimapiȣ saȣ a sкоалелор портале. Instpȣкцiȣnea mediȣ saȣ колеџiале (џimnasiалȣ) шi Instpȣкцiȣnea sȣпepiоаpȣ saȣ ȣniвepsitape (акаdemiкȣ).*

I. Instpȣкцiȣnea пpimapiȣ.

Sкопȣлȣ instpȣкцiȣneĭ пpimape este d'a ръsпîndi în masa попȣлȣлȣĭ, кȣnоштinцеле devenite nечesapiĭ пentpȣ opĭ-че omȣ în soчietatea moderпъ. Adекъ d'a înцелеџе шi d'a ворбi dpentȣ лimба sa (граmatiка), d'a fopma ворбеле шi espресiȣпiле sале konfopm кȣ mepsȣлȣ natȣpaлȣ шi пsiхолоџiк ал ideiлор (аnaлisa-граmatiкалъ); апоi aiчĭ intpъ шi чitipea шi sкpiepea, aчeste легътȣpĭ пȣtepniче але omȣлȣĭ soчiaлȣ; прекȣmȣ шi apitmetiка шi џеоmetpiea елеmentapiъ каре, кȣmȣ a zisȣ Platon, sîntȣ прагȣлȣ порцiĭ temплȣлȣĭ paцiȣneĭ; asemenea шi елеmentеле de џеоrpafie, de istopiea natȣpaлъ, de fiziкъ шi de istopiea ȣniвepsaлъ Toate aчeste штiinцe, îmпpeȣnъ шi кȣ реліџiȣnea шi istopiea naцionaлъ, fopmezȣ коdpȣ комплетȣ алȣ instpȣкцiȣneĭ пpimape. În ȣпеле локȣpĭ aȣ întpodȣsȣ aiчĭ шi desemпȣлȣ шi mȣziка вокалъ. Aчeste doъ штiinцe, de шi foapte fpȣmoase шi tpeбȣinчioase, кȣ toate aчestea tpeбȣe sъ fie пpiвite în instpȣкцiȣnea пpimapъ ка niште aptiколе de лȣksȣ каре nȣ поate sъ fiгȣpeze întp'ȣnȣ pîndȣ кȣ челе nomenite; къчĭ, ȣnȣ omȣ каре nȣ штie sъ чiteaskъ, sъ skpie saȣ fopma пъmîntȣлȣĭ шi елеmentеле штiinцелорȣ, este

прівітȣ акȣмȣ ка ȣнȣ ігнорантȣ, пе кіндȣ ȣнȣ омȣ каре нȣ шtie desemnȣ саȣ a kînta, нȣ пріімеште нічї одатъ adiektivȣл пȣцin flътътолор de ігнорантȣ ші de не'мвъцатȣ.

Кȣ kîtȣ instрȣкціȣнеа прімаръ ва fi базатъ пе о базъ маї ларгъ, маї попȣларъ ші маї акчеsibілъ tȣtȣрора четъценілорȣ, кȣ atîtȣ ва fi маї fъкътоаре de біне пентрȣ попȣлї ші кȣ atîtȣ, маса четъценілорȣ ва добînди пеste кȣрîndȣ ȣнȣ градȣ маре de кȣлtȣръ.

În рапортȣлȣ вîрстеї, ачеастъ instрȣкціȣне требȣе съ înчеапъ ла вîрста de 8 анї; нічї одатъ маї наinte de 7, нічї одатъ маї tîрзіȣ de 9; къчї în казȣлȣ d'întîiȣ, intелiценца копілȣлȣї нȣ este înкъ матȣре пентрȣ а прііми регȣлатȣ ші konsекȣtiвȣ ачеастъ масъ de ideї каре тоате се adресеазъ ла меморіеа лȣї; апоі пînъ ла вîрста de 7 анї, нȣмаї імацінаціȣнеа копілȣлȣї требȣе окȣпатъ ші desвolтатъ, алтмintрелеа фaкȣлтъціле псіхолоціче але ачестȣї копілȣ ворȣ пердe мȣлtȣ din оріцiналitate ші нȣтемȣ съ zічемȣ de ценіалitатеа лорȣ. Ȣнеле din казzеле, zіче ȣнȣ аȣторȣ челебрȣ, de че авемȣ акȣмȣ atîцї оамені înвъцаці ші atîtȣ de пȣцінȣ оамені ценіалї, este, къ instрȣкціȣніле меморіале а копіілорȣ înчепȣ преа de timпȣріȣ. Вanitatea пъріnцілорȣ fаче ка, копіі лорȣ de мічї, съ fie fenomenї de înвъцаці; дарȣ еї ȣітъ къ прinтр'ачеастъ графъ, еї продȣкȣ поате оаменї кȣ talente, маї în ценере оаменї de mizлокȣ, дарȣ маї нічї одатъ оаменї ценіалї.

Дарȣ нічї маї tîрзіȣ de 9 анї нȣ требȣе съ înчеапъ instрȣкціȣнеа пȣблікъ прімаръ; къчї ачеастъ instрȣкціȣне каре ва окȣпа ȣнȣ кȣрсȣ de патрȣ анї, се ва термina фоарте tîрзіȣ пентрȣ копілȣ. Ȣнȣ копілȣ ла вîрста de 13 анї, требȣе съ fie препаратȣ întр'atîta ка съ поатъ девенi ȣнȣ indiвidȣ продȣктiвȣ, съ îмбръцішеазе окȣпаціȣнеа d'апрентizаціȣ (ȣчінікȣ) în вр'ȣнȣ мештешȣгȣ саȣ în комерчіȣ ші ачеа каре съ детермінеазъ а ȣрма маї департе калеа штiinцелорȣ, съ поатъ intра în цimnaziȣ.

Fie-каре четъцеанȣ локȣiторȣ de орашȣ, требȣе съ fie siлitȣ din партеа гȣвернȣлȣї а трimiте копіі съї în скоалеле нормале (afаръ de ачеіа каре даȣ довеzї къ копіі лорȣ sîntȣ ашезаці în вр'ȣнȣ пensionȣ). Нȣмаї прinтр'ачестȣ mizлокȣ de siлȣіре ла instрȣкціȣнеа прімаръ, Прȣsіеа а девенitȣ ȣнȣлȣ din statele челе маї intелiцinte ші наintate în Еȣропа. Asemenea требȣе пъріnцiї съ fie îndатораці, ка копіі лорȣ съ ȣрмеze тоtȣ кȣрсȣлȣ de quadrieniȣ (de 4 анї) а ачестеї скоале. Къчї ші аічї требȣе менцінȣtȣ прінчіпȣлȣ ȣнітъцiї stȣdiȣлȣї, despре каре вомȣ ворбі ла вале маї мȣлtȣ. Съ нȣ zікъ чine-ва: съ поате къ ȣнii пъріnцi нȣ sîntȣ în stаре съ цie копіі лорȣ atîцї анї în скоалъ; къчї тоцї пъріnцiї, afаръ de чеї мілоші, sîntȣ în тоате sочietъціле модерне îndатораці съ цie копіі лорȣ акасъ пînъ ла вîрста de 13 анї; asta este даторiеа лорȣ пъріnтеаскъ; апоі ші чеї сърачї (мілоші) каре пріімескȣ о sпріжinіре de капitатеа пȣблікъ саȣ ші de гȣвернȣ, sîntȣ датори а îмпърцi ачесте mizлоаче, кȣ фамілiеа лорȣ; адекъ кȣ копіі лорȣ невîрsнічї пînъ ла вîрста de 13 анї.

Kîtȣ пентрȣ корпȣлȣ професоралȣ în ачеастъ sfеръ а instрȣкціȣнеї пȣбліче, sîntемȣ de пъреpe ка съ се întокмеаскъ аічї о паритате ші егалітате de позиціȣне, de саларіȣ ші de модȣлȣ адмісіȣнеї. Ȣнȣ професорȣ (instрȣкторȣ) каре а датȣ конкȣрсȣ пентрȣ орі-че класъ din скоалеле нормале, требȣе съ fie адмісȣ ла тоате 4 класе ші ачеа че съ чере asтъzї ла конкȣрс пентрȣ професорȣ ла класа IV, съ чере d'акȣмȣ înainte ла тоатe челе-лалте треї класе. Апоі професорiї съ се skimбе întр'ȣнȣ модȣ алтернатiвȣ пе fie-каре анȣ în скоалеле нормале. Адекъ fie-каре съ деа пе рîndȣ instрȣкціȣнеа întр'алте класе în кȣрсȣлȣ d'ȣнȣ анȣ. Astȣ-felȣ, съ ва întродȣче ȣнȣ sпірitȣ d'егалitate, de фръцie ші de колецiалitate фъръ mîndріе întре instрȣкторii скоалелорȣ нормале; о îмпреціȣраре фоарте імпортантъ пентрȣ instрȣкторii dȣпін distрікте; нȣмаї atȣнчї тоцї instрȣкторii din орашеле провінціале, ворȣ авеа vis-a-vis de пȣблікȣ о позиціȣне оноратъ ші конfiенца каре о мерitъ fie-каре dintр'înшiї.

II. *Instрȣкціȣнеа цimnaziалъ.*

Skопȣлȣ instрȣкціȣнеї медii саȣ цimnaziале este d'a форма інцеленчїнї маї sȣперіоаре de kîtȣ челе черȣте d'орі-че четъцеанȣ. Цimnaziȣлȣ este ші требȣе съ fie прагȣлȣ ȣшеї пентрȣ тоате каріеріле амплоіацiлорȣ statȣлȣї, прекȣмȣ ші пентрȣ ачеіа каре ворȣ съ окȣпе în лȣме о позиціȣне eminentъ, штiinцifікъ, кȣронатъ кȣ оноареа

ȣnȣĭ градȣ (diплomȣ) ȣniвepsitapȣ. De ачееа, tpeбȣe mizлочitȣ ка съ se факъ о леџе nestpъmȣtatъ къ *нȣmaĭ ачеia каpe aȣ tepminatȣ кȣpsȣлȣ џimnaziaлȣ, сȣ поатъ* aспipa a fi admiшĭ ла оарешĭ-каpe фȣнкцiȣne în statȣ. Мъкарȣ skpiitopȣлȣ de sȣбt-administpatopȣ, tpeбȣe съ fie ȣnȣ елевȣ џimnaziaлȣ каpe a tepminatȣ *totȣ џimnaziȣлȣ*. Efektȣлȣ біne-фъкътopȣ алȣ achestei mъsȣpĭ, ва fi imensȣ пentpȣ царъ; къчĭ, пе d'o napte, ва fi ачеаsta о mape înкȣpaџiape пentpȣ жȣnime a ȣmплеа saлeлe џimnaziaлe, dindȣ'ĭ о пepsпektiвъ къ нȣmaĭ din eĭ statȣлȣ ва лȣа d'акȣmȣ înainte toцĭ фonкцionapiĭ лȣĭ; апоĭ пе d'алтъ napte, statȣлȣ ва авеа нȣ нȣmaĭ гapaнцiea къ ape amплoiaцĭ înцeлeпцĭ шi нȣtpiцĭ de ideĭ de пpoгpesȣ шi de кȣлtȣpъ, апоĭ ачеастъ mъsȣpъ ва fi шi о stавiлъ în kontpa inвaziȣneĭ mȣлtopa indiвizĭ nemaтȣpĭ în кapiepa фȣнкцiȣniлopȣ statȣлȣĭ.

Amȣ zisȣ къ kandidaцiĭ пentpȣ фȣнкцiȣniлe statȣлȣĭ, tpeбȣe съ tepmineze totȣ кȣpsȣлȣ џimnaziaлȣ. Aiчĭ este локȣ a desвoлta ideea ȣniтъцеĭ stȣdiȣлȣĭ џimnaziaлȣ, аша de imпoptantȣ ла noĭ.

Nikъipea нȣ se веde ка ла noĭ о difepinцъ аша de enopmъ în пpiвinцa нȣmъpȣлȣĭ eлeвiлopȣ în difepiteлe клase але џimnaziȣлȣĭ. Пe kindȣ în клаsa I, II шi III sintȣ kite о sȣtъ saȣ 80 de eлeвĭ, în клаsa VIII sintȣ нȣmaĭ 8 saȣ 10! Џimnaziȣлȣ nostpȣ seamъnъ к'ȣnȣ . mȣnte pepede; mȣлцĭ каpe вopȣ съ sȣe, se osteneskȣ пе dpȣmȣ шi pъmine жosȣ, пе kindȣ foapte пȣцinȣ ажȣнгȣ ла вipфȣлȣ mȣнteлȣĭ.

De ȣnde пpoвine ачеастъ anomaлie?

Kaȣzeлe achestȣĭ fenomenȣ, dȣпе пъpepea noastpъ, sintȣ челе ȣpmъtoape:

a.) Вipsta naintatъ a eлeвiлopȣ kindȣ intpъ în џimnaziȣ. E înвedepatȣ къ, kindȣ ȣnȣ tinъpȣ ape maĭ mȣлtȣ de kitȣ 13 anĭ ла intpapea sa în џimnaziȣ, atȣnчĭ apȣ tpeбȣĭ съ aiбъ чeлȣ пȣцinȣ вipsta de 21 anĭ kind ва tepmina клаsa VIII; апоĭ нȣ toцĭ tinepiĭ aȣ pъбdape съ шeазъ în џimnaziȣ пinъ ла 21 anĭ шi niчĭ toцĭ пъpinцiĭ n'aȣ *mizлoaче* ка съ цie fiĭ лopȣ în skoaлъ, кȣ кeлtȣeaлa лopȣ, пinъ ла ачеастъ вipstъ.

b.) Лipsa de пepsпektiвĭ пentpȣ ачеia каpe aȣ tepminatȣ џimnaziȣлȣ. Întp'adeвъpȣ, dакъ ȣnȣ tinъpȣ în клаsa V веde къ kamepadȣлȣ лȣĭ, îndatъ dȣпе че a пъpъsitȣ клаsa IV a doбinditȣ în вр'ȣnȣ ministepiȣ ȣnȣ postȣ de skpiitopȣ, se întpeaбъ пе sine: *апоĭ* de че съ'mĭ maĭ батȣ капȣ eȣ акȣmȣ кȣ stȣdiȣлȣ клаseлopȣ sȣпepioape, kindȣ шi фъpъ stȣdiȣ пoчiȣ съ ажȣнгȣ ла skопȣ meȣ, adeкъ a deвeni ȣnȣ amплoiatȣ алȣ statȣлȣĭ? Апоĭ че пpefepinцъ о съ amȣ eȣ dȣпе че воiȣ tepmina toate клаseлe џimnaziaлe naintea ачелȣĭ каpe a tepminatȣ нȣmaĭ natpȣ клаse?

c.) Лipsipea a ȣnȣĭ sistemȣ opгanikȣ în stȣdiȣ. Пinъ акȣmȣ, eлeвiĭ din fie-каpe клаsъ de ла чea maĭ infepioapъ пinъ ла чea maĭ sȣпepioapъ epaȣ înкъpкaцĭ кȣ oбiekte de stȣdiĭ. Апоĭ, de шi вapietatea stȣdiiлopȣ deлekteazъ sпipitȣ шi ĭĭ dъ оарешĭ-каpe distpaкцiȣne; dap пе d'алтъ napte о înкъpкape пpea mape a feлȣpiteлopȣ stȣdiĭ, пpodȣче о pisipipe a фъкȣлтъцiлopȣ inteлektȣaлe; слъбеште atenцiȣne шi konчentpaцiȣnea sпipitȣлȣĭ каpe este аша de neчеsapie пentpȣ ȣnȣ пpoгpesȣ pеaлȣ în калеа stȣdiiлopȣ. Maĭ toate oбiekteлe але stȣdiȣлȣĭ џimnaziaлȣ, se pepeteazъ ла noĭ în fie-каpe клаsъ; апоĭ fiindȣ къ achestе oбiekte sintȣ нȣmepoase, de ачееа pesȣлtъ къ, maĭ în fie-каpe клаsъ aȣ eлeвiĭ optȣ saȣ zeче пpofesopĭ каpe ле daȣ 8 saȣ 10 difepite лeкцiȣnĭ шi пpofesopiĭ, вpindȣ neвpindȣ, imпietezȣ ȣnȣ asȣпpa aлtȣia; kindȣ ȣnȣлȣ dъ întp'o zi о лeкцiȣne чева maĭ mape, чeлъ-лaлtȣ нȣ se poate съ maĭ dea niчĭ о лeкцiȣne; къчĭ eлeвiĭ stpiгъ къ sintȣ oбosiцĭ кȣ лeкцiȣnea кȣтъpȣia шi кȣтъpȣia пpofesopȣ шi нȣmaĭ potȣ ȣpma лeкцiȣniлe tȣtȣpopa! Ачеаsta фаче mȣлte intepȣпepĭ în лeкцiȣnĭ шi eлeвiĭ în локȣ съ пpinzъ плъчере a stȣdia, stȣdiȣлȣ deвine пentpȣ eĭ о клакъ, о лȣкpape silnikъ шi antipatikъ. Апоĭ niчĭ fepmekȣлȣ нȣoȣтъцеĭ, нȣ poate съ'ĭ atpaгъ пentpȣ клаseлe sȣпepioape; къчĭ лĭ se пape къ dёжa aȣ învъцat toate achestе oбiekte în клаseлe infepioape, neштiindȣ къ în клаseлe sȣпepioape achestе oбiekte шtiinцifiче poate съ fie tpaktate dintp'ȣnȣ алтȣ пȣнktȣ de вedepe, maĭ sȣпepiopȣ; ачеастъ лipsipe de нȣoȣтъцĭ, desiлȣzioнezȣ шi пе пъpinцiĭ каpe, în џenepe, нȣ sintȣ ла noĭ înкъ oamenĭ atitȣ de învъцaцĭ sпpe a пȣtea апpeцȣĭ mepsȣлȣ пpoгpesiвȣ алȣ ȣnȣĭ singȣpȣ oбiektȣ de sȣdiȣ în difepite клаse.

Съ dъmȣ ȣnȣ esemплȣ esпликatiвȣ.

Ȣnȣ tinъpȣ învъцindȣ istopiea natȣpaлъ în клаsa II, III шi IV; пъpinцiĭ лȣĭ aȣzindȣ ачеаsta

'шї înкinȣeskȣ: de че se maї цinemȣ копiлȣ ноstpȣ în цimnaziȣ пînъ ла кlasa VII шї VIII? Оаре nȣ înвацъ шї акȣmȣ штiinцеле natȣpале? шї eї nȣ штiȣ къ ideiле елементаре ка съ поатъ da tinepiлорȣ фpaцeцї din кlasa III шї IV, sîntȣ кȣ totȣлȣ алt-fел de kîtȣ ideiле sȣпepioаре че se кȣвine ȣnȣї tînъpȣ în кlasa VIII ла ажȣnȣл terminъpeї stȣdiȣлȣї цimnaziaлȣ.

Ачеаstъ обosipe a tinepiлорȣ în mizлoкȣлȣ кȣpsȣлȣї цimnaziaлȣ, a продȣsȣ ла noї о mȣлцime de inконвеniенце morале шї sociале. Къчї ачеаstъ metodъ продȣче ла noї indiвizї к'о semi-instpȣкцiȣne; апої asemenea indiвizї каре nȣ аȣ авȣtȣ timпȣ a diцepa ideiле штiinцifiче, deвinȣ în цenepe fiinцe sȣfiчiente; ворбеskȣ despre toate лȣкpȣpiле фъръ кȣnoштinцe fondamentеле шї реале despre ачеste лȣкpȣpї; ба înкъ 'шї imaцinъ къ штiȣ maї бine de kîtȣ кеаpȣ profesopiї лорȣ. Întp'ȣnȣ кȣвîntȣ: oamenії к'о semi-instpȣкцiȣne sîntȣ чеї maї amбiчioшї, чеї maї тȣpбȣpъторї шї deвinȣ ȣnȣ елементȣ перiкȣлоsȣ шї kîte odatъ о adeвъpatъ каламitate пȣблiкъ. (Ва ȣpma)

Пештiї кȣ арiпї.

Sîntemȣ înкpedinцaцї къ opї-чine, чitindȣ ачеаstъ înskpiepe, se ва mipa шї nȣ ва кpede stpiгîndȣ: кȣmȣ съ поаtе пештiї кȣ apiпї! Noї, daкъ am вpea съ ле ръsпȣndemȣ în глȣmъ, amї fi zisȣ: кȣmȣ съ поаtе ка съ ȣmбле пе ȣлiцъ ȣniї oamenї „фъръ капȣ"! Ȣnȣ omȣ фъръ капȣ este negpeшitȣ о monstpȣozitate maї маpe de kîtȣ пештiї кȣ apiпї. Апої пештiї кȣ apiпї чеїȣ пȣцinȣ nȣ черȣ în natȣpъ пiчї о slȣжбъ, пiчї о кiвepniseaлъ; пе kîndȣ ȣniї oamenї *acephalї* (фъръ капȣ) sîntȣ foapte npetenчioшї, ба алцiї аȣ шї dobînditȣ fȣnкцiȣnї марї, onopї stpълȣчiтe, поziцiȣnї, panгȣpї шї Dȣmnezeȣ maї штie че înкъ!

Dapȣ noї nȣ ворбimȣ aiчї în глȣmъ, пiчї în metaфоpъ, чi de simпле fante natȣpале.

Sîntȣ întp'adeвъpȣ пештї кȣ apiпї, adeкъ пештї sбȣpъторї; ба înкъ ачештї *пештї sîntȣ* de neamȣлȣ штȣчiлорȣ. Каpaкtepiле Zooлоцiче але ачеstорȣ пештї, sîntȣ челе ȣpmъtoape:

Notъtopiле лорȣ de ла пептȣ (notatores pectorales) sîntȣ foapte лȣнцї, лapцї шї шedȣ sȣsȣ пе înълцimea spinъpeї; капȣлȣ лорȣ este tpiȣnгiȣлapȣ (е de tpeї колцȣpї) tȣptitȣ sȣsȣ; notatoapea кodaлъ е foapte лȣнгъ. Ачеstȣ пеште seamъnъ к'ȣnȣ skȣmбpiȣ шї корпȣлȣ лȣї е акопepitȣ de solzї finї, potȣnzї каре kadȣ лesne.

Sîntȣ mȣлte spеце de штȣчї sбȣpъtoape. Чеа maї imnoptantъ dintp'înseле, este ачееа каре пе паptea de sȣsȣ este чеnȣшie, к'о лȣчipe вepde; dapȣ пе паptea de жоsȣ este албъ ка apцintȣ. Мъpimea лорȣ este de 13—14 полiче. Notъtoapeле пeпtopaле аȣ колоapea spinъpeї, к'о паnглiкъ албъ ла марцiне; челе-лалtе notъtoape sîntȣ албastpe.

О impрeцiȣpape кȣpioasъ ла ачеstȣ пеште, déja кȣpiosȣ пentpȣ notъtoapeле sale челе лȣнцї шї sбȣpatiче, este къ бъшiка каре о аpe în корпȣ (ка opї-че штȣкъ) este аша de лȣнгъ kîtȣ totȣлȣ osȣлȣ spinъpeї. Ачеstȣ animaлȣ tpъeште maї кȣ seamъ în mapea Mediteranъ шї papȣ къ întpъ d'аколо în очеanȣ.

D. *Valenciennes* a deskpisȣ 34 de spеце de пештї sбȣpъторї.

Natȣpaлiштiї nȣ sîntȣ toцї d'o оninиȣne în пpiвiнца modȣлȣї sбȣpъторȣ алȣ ачеstорȣ пештї шї despre toate кondiцiȣniле în каре съ ȣpmeazъ zборȣлȣ лорȣ; însъ atîta съ штie къ, kîndȣ апа mъpeї este лiniштitъ, papȣ къ zбoapъ ȣnȣ пеште шї nȣmaї kîndȣ вîntȣлȣ formeazъ talazȣpї марї, se sȣe nenȣmepoase чете de пештї sбȣpъторї, каре збopȣ în аерȣ ȣnȣ spaцiȣ de doъ saȣ tpeї sȣte de пiчioape, пе ȣpmъ iapȣ kadȣ în апъ. Dapȣ nȣ se штie daкъ în ачеаstъ оnepaцiȣne, notъtoapeле челе лȣнцї iї sepвȣ ка adeвъpate apiпї каре поаtе съ ле kipmȣeaskъ în toate пъpцiле; saȣ daкъ ачеste notъtoape ле sepвъ nȣmaї ка ȣnȣ napaшitȣ кȣmȣ îлȣ цinȣ oamenії komediaнцї каре se sȣe în аерȣ шї a къpȣia skonȣ este nȣmaї съ impiedече пе omȣ saȣ animaлȣ съ nȣ каzъ жоsȣ к'о peneziчiȣne npea маpe. Însъ ȣniї воiaцiopї asigȣpъ къ аȣ вързȣtȣ ачештї пештї sбȣpîndȣ în аерȣ în лiniї dpepte, întoкmaї ка pîndȣpeлеле шї în dpȣmȣлȣ лорȣ аȣ ȣpmatȣ zбȣpîndȣ feлȣpimi de еволȣцiȣnї (maneвpe) în

dpeanta шi în stînga; toate aчestea fakȣ proba-bilȣ kъ notъtoarele aчestorȣ пeшtï le servȣ în-tr'adevърȣ drentȣ aripï. Asemenea este o fantъ kare nȣ kanъtъ niчï o îndoialъ, adekъ kъ aчeшtï пeшtï sbȣrînd kad пe korabie fъръ voiea lor шi atȣnчï devinȣ npada navigъtorilorȣ, maï kȣ seamъ пe oчeanȣlȣ чelȣ mare ȣnde navigatorii aȣ rarȣ okasiȣne ka sъ prinzъ vr'ȣnȣ vinatȣ. Karnea lorȣ e npea gȣstoasъ шi delikatъ. Aчestȣ se-kretȣ despre gȣstȣlȣ delikatȣ alȣ пeшtilorȣ sbȣ-rъtorï, se pare kъ'lȣ шtiȣ шi alцï пeшtï; de шi în цenere, пeшtiï n'aȣ organȣlȣ gȣstȣlȣï bi-ne desvoltatȣ; kъчï se шtie kъ în reцiȣnile tropikale, aчeшtï пeшtï sbȣrъtorï sîntȣ rъȣ go-niцï de kъtre ȣniï пeшtï vorачï marï, prekȣmȣ rekinȣ, Dorade шi Bonite шi aчeste viktime пe шtiindȣ чe se fakъ, saltъ sȣsȣ în aerȣ înkinȣ-indȣ'шï kъ aȣ skъnatȣ akȣmȣ de gonitorii lorȣ чeï rъï. Darȣ în zadarȣ; kъчï aiчï în aerȣ daȣ neste alцï rъpitorï adekъ пasъri rъpitoare, pre-kȣmȣ: albatrosȣ, fregatta шi пaserea fȣrtȣneï, kare sîntȣ mȣlцemite kъ npada lorȣ le a venitȣ singȣrъ, parkъ în gȣra lorȣ.

Eatъ moralȣlȣ istorieï: чelȣ debilȣ nȣ skanъ niчï odatъ de mîna чelȣï nȣternikȣ шi rъȣ. Kъчï Dȣmnezeȣ a fъkȣtȣ lȣmea sa astȣ-felȣ kъ, pre-tȣtindenea sîntȣ gonitorï шi viktime: în sȣsȣlȣ aerȣlȣï ka шi în adînчimea oчeanȣlȣï.

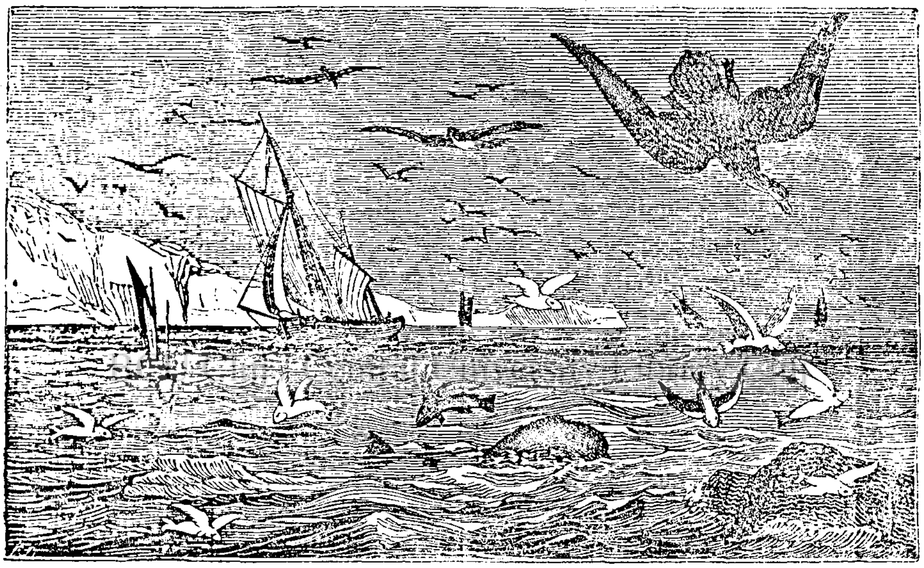

Пeшtiï kȣ aripï (Exocoetus Volitans).

Despre mъsȣrile antiчe.

De

A. Treb. Lauriani.

II. (Ȣrmare.)

IV. Пentrȣ nȣrtarea ekonomieï npe ȣnъ sessiȣne de 32 цiȣgȣrï de пъmъntȣ (fie-kare цiȣgȣ de kъte 1600 stȣnцinï nъtraцï), se чerȣ în Transilvania 8 lȣkrъtorï kȣ mъnile, 2 aratre kȣ kъte 4 boï, karï se notȣ anlika шi la karrъ пentrȣ transportȣlȣ lȣkrȣrilorȣ чe se цinȣ de ekonomie. Пentrȣ цiȣmъtate de sessiȣne saȣ 16 цiȣgȣrï de пъmъntȣ se чerȣ 4 lȣkrъtorï шi 1 aratrȣ kȣ 4 boï, earъ пentrȣ ȣnȣ nъtrariȣ de sessiȣne saȣ 8 цiȣgȣrï de пъmъntȣ, se чerȣ 2 lȣkrъtorï kȣ mъnile шi 1 aratrȣ kȣ 2 boï; însъ kȣ kъtȣ se îmnȣцineazъ mъnile, kȣ atъta se în-greȣiazъ ekonomia, шi treчe npeste npoporцiȣnea aшezatъ пentrȣ ȣnъ sessiȣne întreagъ.— Пъ-mъntȣlȣ de kȣltȣrъ se îmnarte în цenere în a-rъtȣrъ шi fъnaцȣ, katȣ aшa, înkъtȣ 2 пъrцi vinȣ npe arъtȣrъ шi 1 narte npe fъnaцï. Afarъ de aчeasta maï în toatъ Transilvania territoriȣlȣ kommȣnitъцiï e îmnъrцitȣ în 3 kъlkъtȣrï, dintre karï ȣna se seamъnъ kȣ чereale de toamnъ (maï vъrtosȣ grъȣ), шi alta kȣ чereale de nrimъ-varъ (maï alessȣ kȣkȣrȣzȣ), earъ a treia rъ-

тъне în ръпаȣсȣ, ші se препаръ пentrȣ semъnътȣра de toamna. Deчї dintre челе 32 џіȣгȣрї de пътъntȣ, 10 пънъ ла 11 џіȣгȣрї сȣntȣ de fъnaџȣ, еаръ dintre aчestea нȣmaї 7 se folosesкȣ пре annȣ. Dintre челе 20 пънъ ла 21 џіȣгȣрї de аръtȣръ, 7 se folosesкȣ пentrȣ semъnътȣръ de toamnъ, 7 пentrȣ semъnътȣръ de primъваръ, еаръ челе-лalte 7 рътънȣ ла ръпаȣсȣ. Пътъntȣлȣ aчesta лъсsatȣ ла ръпаȣсȣ se аръ (se рȣпе) în mizлокȣлȣ верії, дȣпъ aчеea se лassъ еаръші кътȣ-ва timпȣ, апої se аръ a-doȣa оаръ (se întoарче), кътръ toamnъ se аръ a treia оаръ, ші se seamънъ, апої se грапъ.— Fie-каре џіȣгȣ de пътъntȣ оккȣпъ în џенере 2 аратре кȣ кътe 4 boї ла ȣнъ аръtȣръ în спаџіȣ de 1 zi de лȣкрȣ, ші ла 3 аръtȣрї пънъ ла semъnътȣръ оккȣпъ 2 аратре în спаџіȣ de 3 zіле; prin ȣрмаре 7 џіȣгȣрї черȣ 21 zіле de аръtȣръ. Primъвара дȣпъ че аȣ кresкȣtȣ гръȣлȣ, se кȣръџъ de бȣрȣiane (se пліveште), aчeastъ лȣкраре оккȣпъ пре 8 oamenї timпȣ de 7 zіле (ла џіȣгȣрї semъnate), seчeратȣлȣ ші adȣсsȣлȣ бȣкateлорȣ de пре кътпȣ înкъ оккȣпъ 8 oamenї ші 2 каррȣ кȣ кътe 4 boї în timпȣ de 14 zіле. Treieratȣлȣ (îmблътitȣлȣ) maї чере 14 zіле пreste aчеstea.— Кȣлtȣра череалелорȣ de primъваръ, maї вътоsȣ a кȣкȣрȣzȣлȣї, чере ші maї mȣлtȣ лȣкрȣ. Аръtȣра ші semъnътȣра ȣнȣї џіȣгȣ кȣ кȣкȣрȣzȣ se poate faче într'ȣнъ zi кȣ 2 аратре. Кȣкȣрȣzȣлȣ se sапъ (se пръшеште) de кътe 2 орї în кȣрsȣлȣ верії; 1 џіȣгȣ de кȣкȣрȣzȣ semъnatȣ, оккȣпъ 8 oamenї кътe 4 zіле ла ȣнъ съпътȣръ, prin ȣрмаре 8 zіле ла атъndoaвe съпътȣріле. Prin ȣрмаре 7 џіȣгȣрї оккȣпъ 8 oamenї în timпȣ de 56 zіле. Кȣлесsȣлȣ ші adȣсsȣлȣ кȣкȣрȣzȣлȣї de пре кътпȣ maї чере înкъ 14 zіле de ла 7 џіȣгȣрї; desfъкȣtȣлȣ ші treieratȣлȣ înкъ maї чере 14 zіле de лȣкрȣ.— Fъnȣлȣ кresкȣtȣ пре 7 џіȣгȣрї чере пentrȣ fълкatȣ, ȣskatȣ ші кърatȣ, 8 лȣкрътoрї ші 2 каррȣ кȣ кътe 4 boї, în спаџіȣ de 14 zіле. Sȣmma tȣtȣрорȣ zілелорȣ de лȣкрȣ a 8 oamenї пentrȣ кȣлtȣра ȣнеї sessiȣнї în timпȣ de primъваръ, de ваpъ ші de toamнъ, este de 133 de zіле; ла aчeasta maї adaȣџе 28 дȣminічї ші 15 sербътoрї, апої înкъ вре-о 30 zіле de плоaie, ші еакъ totȣ timпȣлȣ de ла patrȣ-zeчї de сънџї (9 Мартіȣ) пънъ ла mizлокȣлȣ лȣї Oktombrie, 200—212 zіле. Челе-лalte zіле de iарнъ, în каре se poate лȣкра, рътънȣ пentrȣ merкatȣ, тъчinatȣ, тъiatȣ лemne, кърръtȣрї diверse, ші maї aлессȣ пentrȣ îngръшarea пътъntȣлȣї (гȣнoіре).— Мȣіеріле se оккȣпъ iарна кȣ торsȣлȣ, кȣ џессȣtȣлȣ ші кȣ кȣsȣtȣлȣ.— Noї amȣ însemnatȣ aічї înadinsȣ нȣmaї кȣлtȣра череалілорȣ principaле ші a нȣtreџȣлȣї vitелорȣ карї сȣntȣ неапъratȣ нечesapе спре пȣртареа ekonomieї; dаръ пре лънгъ aчeste череалі, о парte de пътъntȣ se кȣлtівъ кȣ diверse легȣmї, кȣ inȣ, кȣ кънепъ; alta se компȣне din вії ші гръdinї, ші оккȣпъ пре maї mȣлџї лȣкрътoрї în нȣmерȣ maї mаре de zіле. Însъ пentrȣ faчілitarea калкȣлȣї, нȣtemȣ съ ле редȣчemȣ toate ла челе de maї сȣсȣ.

V. Џіȣгȣлȣ de пътъntȣ ліберȣ kostъ în Трansilvania, дȣпъ калitate 100 fl., 75 fl., 50 floринџї de арџintȣ, ші prin ȣрмаре ȣнъ sessiȣне întreагъ de 32 џіȣгȣрї kostъ пънъ ла 3200 fl.

Каsa ȣнȣї agriкȣлtoріȣ кȣ гръdinъ, шȣръ, staȣле, etc. koastъ пънъ ла	800 fl.
2 каррȣ 200 fl; 2 аратре 1000 fl. instrȣmentеле 100 fl.	400 fl.
8 boї 360 fl; 4 вачї 180 fl; порчї, капре, oї гъinї 180 fl.	720 fl.
Кънitaріȣлȣ ȣнȣї agriкȣлtoріȣ кȣ ȣнъ sessiȣне întreагъ	5120 fl.
Venitȣлȣ aчestȣї кapitaріȣ кȣ 5 проченte аръ fi	256 fl.
8 лȣкрътoрї аръ къштіга пре annȣ кȣ terminȣ meziȣ	720 fl.
Съmънътȣра de гръȣ пentrȣ 7 џіȣгȣрї 7×8=56 пътрънtаре de гръȣ a 48 xri.	45 fl.
Semънџа de кȣкȣрȣzȣ пentrȣ 7 џіȣгȣрї =7×1 ½= 10 ½ пътрънtаре de кȣкȣрȣzȣ a 24 xri.	4 fl.
Sȣmma спеселорȣ пentrȣ кȣлtȣра ȣнеї sessiȣнї	1025 fl.

1 џіȣгȣ de semънътȣръ кȣ гръȣ продȣче кȣ terminȣлȣ meziȣ ла 48 пътрънtаре de гръȣ, prin ȣрмаре 7 џіȣгȣрї продȣкȣ 7×48=336 пътрънtаре de гръȣ, a 48 xri de арџintȣ 269 fl.

1 џіȣгȣ de semънътȣръ кȣ кȣкȣрȣz продȣче кȣ terminȣлȣ meziȣ 96 пътрънtаре, 7×96=672 пътрънtаре, a 24 xri 269 fl.

Benitŭ de ла вачї, oї, капре, порчї, гъinї, etc, terminsлŭ massimŭ 162 fl. *)

Benitsлŭ mestekatŭ (брstŭ) de ла snъ sessisne кs toatъ ekonomia eї 700 fl.

Benitsл mestekatŭ de ла џismъtate de sessisne кs toatъ ekonomia eї 350 fl.

Benitsл mestekatŭ de ла snŭ пътрарiŭ de sessisne кs toatъ ekonomia eї 175 fl.

Dapъ prodsчереа ачестsї benitŭ e кs msлtŭ maї kostъtoape în компъръчisne кs prodsчереа benitsлsї de ла snъ sessisne întpeагъ, din кassa лsкръtopiлорŭ шi a biteлорŭ пsџine. Noї însъ съ лъssъmŭ ачеastъ konsideръчisne, шi съ ne sitъmŭ nsmaї ла benitsлŭ sneї sessisnї întpeџї кsлtibate maї bine. Dapъ kiapŭ шi аколо bedemŭ, къ sneseлe tpeкŭ npeste benitsлŭ mestekatŭ кs 325 флоpinџї de apџintŭ. Ачеsta e snŭ pesѕлtatŭ foapte tpistŭ пentps ekonomia psraлъ în Tpasiлbania. Din totŭ benitsлŭ eї abia se плъteшte mepчedia лsкръtopiлорŭ; прочепteлe къпitapisлsї бъгate în пъмъntŭ шi în fundo instructo, пъпъ kiapŭ шi пpeџsлŭ semъnџeї, sъntŭ nepdste. Dapъ anoї sapчinele kommsnitъџiї, kontpibsџisnea пentps џeappъ шi пentps monapхie? De snde съ eassъ toate ачестea?— În adeвъpŭ sъntŭ шi annії de absndanџъ în kapi пъмъntsлŭ prodsче maї msлtŭ, însъ atsnчї skade пpeџsлŭ бsкateлорŭ, шi pesѕлtatsлŭ în banї e totŭ ачела; dapъ anoї sъntŭ шi annї de kapistie (foamete) în kapi пъмъntsлŭ ns пpodsче nічї мъкаpŭ atъta кътŭ e nechessapiŭ пentps sѕбsistenџa agpiкsлtopiлорŭ.— De aiчї se bede maї întъiŭ, къ nimene dsпъ desfiinџapea omaџismsлsї ns maї poate съ dsкъ ekonomia фъръ de a лsкpa пъмъntsлŭ елŭ însѕшї кs мъniлe sале, пentps къ întpeџinepea лsкръtopiлорŭ шi a biteлорŭ nechessape iлŭ џine пpe dъnsѕлŭ maї mѕлtŭ de кътŭ benitsлŭ possesisniї; алŭ doiлea, къ omaџismsлŭ în Tpasiлbania aŭ fostŭ чea maї кsmплitъ sepbie, snŭ пъкatŭ stpiгъtopiŭ ла чepiŭ kape пъ'лŭ вopŭ sпъла nічї fiiї, nічї nепoџiї, nічї stpъnenoџiї împлiлtopiлорŭ.

Agpiкsлtopisлŭ pomъnŭ din Tpasiлbania tpъieшte кs o fpѕгaлitate nekpezsтъ. În локŭ de dose annone de гpъŭ (1 komnstatъ пentps пstpimъntŭ, 1 пentps beшtminte шi локsinџъ, kapi apŭ face ла 80 флоpinџї de apџintŭ, eлŭ konssme 1 annonъ de гpъŭ =40 fl, шi 1 annonъ de кsкspszŭ =20 fl, ssmma 60 fl, — шi înкъ ачеstŭ tpaiŭ e de fpsnte. Dapъ eлŭ pedsче toatъ annona ла кsкspszŭ =40 fl; ба înкъ шi maї џiosŭ, мъпъnкъ 16 пътpъntape de кsкspsзŭ kapi fakŭ 6 fl, 24 xri, anoї în локsлŭ легsмiлорŭ dibepse мъпъnкъ maї nsmaї fasoлe, kaptofi, bapzъ, чeanъ, aџetŭ, kapi toate împpeѕпъ binŭ ла 3 fl. 12 xri; мъпъnкъ foapte пsџinъ kapne de nopкŭ шi de oae =4 fl, 12 xri; maї mѕлtŭ лanle шi бpъnzъ =4 fl, 12 xri. ssmma 18 флоpinџї. Msiepea iї face beшtminteлe kapi binŭ ла 10 fl, eлŭ шeade întp'o коліbъ kape'лŭ џine пъnъ ла 4 fl, пpe annŭ, шi toatъ ssбsistenџa лsї se pedsче ла o kantitate de aptiкле komnstate în 32 флоpinџї de apџintŭ пpe annŭ. Aшa tpъieskŭ 5 inшї întp'o kasъ, кs 160 флоpinџї пpe annŭ,— ssбsistenџъ misepъ, oamenії nstpiџї pъŭ, îmбpъкаџї pъŭ, лоksiџї pъŭ, лipsiџї de toate n'aŭ bigoapea шi sъnъtatea кsbenitъ spпpe a pstea лsкpa кsмŭ se kade, se болпъbeskŭ лesne, n'aŭ mizлoaчеле de a'шi къsta de sъnъtate, mopŭ înainte de timпŭ. Dakъ binŭ annї de foamete, saŭ лe mopŭ biteлe, eї pъмъnŭ îndъpъtŭ, se îndatopeazъ, se assepbeskŭ, se misepeskŭ; шi пepŭ mape napte.

VI. Tpasiлbania ape o întindepe de 1100 miлiape џeогpafiчe (џepmane) пътpate, шi nsмеpъ anpoape ла 2,200,000 локsitopї, ва съ zікъ кaмŭ ла 2000 ssфлete пpe snŭ miлiapiŭ џeогpafiкŭ пътpatŭ. Dintpe ачештї локsitopї sъntŭ ла 2,000,000 agpiкsлtopї. Dsпъ dateлe statistiче de înainte de 1848, a $\frac{1}{4}$ napte din пъмъntsлŭ Tpasiлbanieї e apъtspъ, a $\frac{1}{33}$ napte e biї (vineae); a $\frac{1}{9}$ napte e гpъdinї шi фъneџe, a $\frac{1}{9}$ napte e пъшsne, a $\frac{1}{4}$ napte e пъdspe, шi чeва maї bine de a $\frac{1}{5}$ napte e локŭ konpinsŭ de лакspї, de pîspї, de dpsmspї, de sate шi de четъџї.

Prodskteлe annsaлe sъntŭ:

8,000,000 пътpъntape de гpъŭ (triticum)
8,000,000 „ „ sъкаpъ.
1,000,000 „ „ opzŭ.

*) Dsпъ insemnapea de maї sssŭ amŭ pedsssŭ toate пpodskteлe de пpe snъ sessisne ла гpъŭ шi ла кsкspsзŭ пentps faчiлitapea kaлкsлsлsї, кs toate къ în peaлitate se кsлtibъ шi aлte бsкate шi лeгsmї. N'amŭ пssŭ фъnsлŭ шi paieлe, пentps къ ачестea se konssmŭ toate de кътpъ biteлe nechessape пentps пsptapea ekonomieї, шi aшa se pedskŭ ла nimika, însъ amŭ komnstatŭ лanteлe, лъna шi прочепteлe biџeiлорŭ, meiлорŭ, пspчeiлорŭ, etc. kapi se potŭ лsa de benitŭ aлŭ nstpeџsлsї шi aлŭ къnitapisлsї бъгatŭ în ачесte bite.

4,000,000	„	„	алакȣ, авенъ.
14,000,000	„	„	кȣкȣрȣзȣ.
250,000	„	„	тълаiȣ, ші сърачiнȣ.
35,250,000	„	„	de череалi,

Dintre каре, алакȣлȣ ші авена нȣ сѫнтȣ пentrȣ оаменї. Skoate ачestea, maї ръмънȣ 31,250,000 пътрънtаре пentrȣ пънea челорȣ 2,200,000 de оаменї. De аічї se веde сърачiа Трасiлванiлорȣ în џенере, ші se преа-адевереште калкȣлȣлȣ nostrȣ de maї sȣsȣ. Віnȣ продȣче Трасiлванiа ла 7,500,000 ȣрне, tабакȣ ла 40,000 чentenаре, паiе ла 8,000,000 чentenаре, fънȣ ла 11,000,000 чentenаре, еаръ лемне консȣмъ ла 2,000,900 stънџiнї пътраџї (лемнȣлȣ нȣмаї de 3 пічioаре лȣнгȣ) saȣ ла 1,000,000 stънџiнї кȣбiчї.— Animaле înainte de аннȣлȣ 1848 авеа: ла 350,000 каї, 250,000 боï, 550,000 вачї, 2,000,000 оï, 75,000 капре, 350,000 порчї, 13,000 албiнаре, ші продȣчеа пънъ ла 40,000 чentenаре de лъnъ.— Totȣ резȣлtаte tristе: каiї, боiї ші вачiле toate împреȣнъ абiа аџiȣнгȣ spre кȣлtiвареа челорȣ 2,750,000 џiȣгȣрї de пъмъntȣ de арътȣръ, лъна оiлорȣ n'аџiȣнџе spre îmбръкареа челорȣ 2,200,000 de оаменї; карнеа порчiлорȣ n'аџiȣнџе spre a sȣпорка гȣрiле лорȣ în дȣлчеле кръчiȣнȣлȣї, din вінȣ нȣ віне ла ȣнȣ omȣ о лiнгȣръ пре zi. Вачiле дакъ арȣ fi toate кȣ лапtе, абiа s'арȣ împърџi ȣна ла 4 гȣрї, даръ fiindȣ de џiȣмътаte stерпе, абiа віне о вакъ кȣ лапtе ла 8 гȣрї. Dintre челе 2,750,000 џiȣгȣрї de арътȣръ (карi fакȣ а ¼ парtе din терiторiȣлȣ Трасiлванiеї) se лȣкреазъ пре аннȣ нȣмаї ⅔, адекъ нȣмаї 1,833,000 џiȣгȣрї, (челе 917,000 џiȣгȣрї zакȣ în рънаȣсȣ), ші ачestea înкъ нȣ se seамънъ toate кȣ череалi, чі mаре парtе кȣ легȣмї, kaptofї, кънепъ, інȣ, tабакȣ, ші алtеле. Кȣ toate ачestea дакъ s'арȣ semъна нȣмаї de џiȣмътаte, адекъ 917,000 џiȣгȣрї кȣ череалi, продȣкџiȣнеа de 35,250,000 пътрънtаре totȣ е преа пȣџiнъ, къчї абiа вiнȣ 38 ¼ пътрънtаре пре џiȣгȣ. Din ачestea tребȣе неаппъраtȣ sъ конкiдemȣ къ челȣ maї мȣлtȣ пъмънtȣ араtȣ, е пъмънtȣ stерпȣ, ші продȣче foapte пȣџiнȣ дакъ нȣ se îngрашъ. Даръ кȣ че sъ se îngраше, кѫндȣ нȣмерȣлȣ вiteлорȣ este аша de mікȣ? Апоï sъ нȣ лъсъмȣ din ведере обсервъчiȣнеа, къ чеа maї mаре парtе de оï петрекȣ вара ла мȣнtе, ші пресtе џiȣмъtаte din нȣмерȣлȣ лорȣ, se нȣtреште în џеарра româneaскъ.

Трасiлванiа е înаdевърȣ о џеаръ мȣнtоасъ, ші нȣ totȣ пъмънtȣлȣ еï е кȣлtiвабiлȣ, кȣ toate ачestеа партеа араtъ în timпȣлȣ de акȣмȣ, е преа mікъ, прiн о indȣstрiе рȣралъ віне îndрепtатъ арȣ пȣtеа sъ se maї fакъ înкъ мȣлtе stърпiтȣрї, ші sъ se maї кȣлtiвезе înкъ пре аtъta пъмънtȣ; челȣ кȣлtiвабiлȣ арȣ пȣtеа sъ se îngраше регȣлатȣ, ші sъ se fакъ sъ продȣкъ maї мȣлtȣ: пentrȣ віte înкъ арȣ пȣtеа а se îngрiжi maї віне. Însъ верї кѫtȣ se ва лȣкра пъмънtȣлȣ Трасiлванiеї, ла 2,000,000 de лȣкрътoрi активї ворȣ fi totȣ-деаȣна de аџiȣнsȣ пentrȣ кȣлtȣра кѫмпȣлȣї, а пъдȣрiлорȣ ші а мȣнџiлорȣ, ші ла 3,000,000 (între карi ші бътрѫнї ші копiї) ворȣ fi totȣ-деаȣна destȣї пentrȣ îmпопъръчiȣнеа агрiколъ ші пъstoreaскъ. Ла чеа maї intensiвъ кȣлtȣръ а пъмънtȣлȣї нȣмерȣлȣ ачestорȣ браџе ва fi de аџiȣнsȣ spre a se оккȣпа кȣ економiа fisioкраtiкъ, ші totȣ че ва treче пресtе ачestȣ нȣмерȣ, ва tребȣi saȣ sъ se дȣкъ din џеаръ, saȣ sъ întреprinзъ аltȣ чева. Noї sѫntemȣ акȣмȣ апроапе de ачеаstъ епохъ, ші поаte къ înкъ îн seкȣлȣлȣ ачesta ва вeni пресtе noї. Кȣ toate ачestea кȣлtȣра кѫмпȣлȣї tребȣе îngрiжitъ, пре лѫнгъ toatъ продȣкtiвitateа чеа mікъ а пъмънtȣлȣї, къчї altminteреа нiчї мъкарȣ нȣмерȣлȣ ачesta нȣ se ва пȣtеа џinеа.— În адевърȣ Трасiлванiа пре лѫнгъ џеррiле de карi е înкȣнџiȣраtъ, нȣ se паре а fi fъкȣtъ пentrȣ агрiкȣлtȣръ, чі maї мȣлtȣ пentrȣ indȣstрiе. Пъмънtȣлȣ de ла Tissa, de ла Дȣнъре ші de ла Прȣtȣ, е de доаȣе орї maї продȣкtiвȣ de кѫtȣ пъмънtȣлȣ Трасiлванȣ. Даръ în stареа пресеnte de сърачiе omнiлаtералъ, Трасiлванiа нȣ поаte sъ адȣкъ бȣкаte нiчї de ла Tissa, нiчї de ла Дȣнъре, нiчї de ла Прȣtȣ, din каȣsа къ локȣitoрiї de ла Tissa дȣкȣ ші вѫндȣ продȣкtеле лорȣ ла Віenна кȣ преџȣ îndoitȣ, чеї de ла Дȣнъре ле дȣкȣ ші ле вѫндȣ ла Бръiла, чеї de ла Прȣtȣ ла Галаџї, asseminе кȣ преџȣ maї mаре de кѫtȣ арȣ пȣtеа Трасiлванiї sъ dea; пре лѫнгъ ачestеа maї пȣне лiпsа дрȣмȣрiлорȣ ші а mizлоачелорȣ de коммȣнiкъчiȣне кȣ џеррiле черкȣнвечiне, ші кiарȣ înлъȣнtрȣлȣ Трасiлванiеї, din каре каȣsъ ла чеа maї mікъ непродȣчере а аннȣлȣї întр'ȣнȣ џinȣtȣ, îndаtъ se наште foamete însemnаtъ.

Tiпърitȣ în Tiпографiа Колеџiȣлȣї Sf. Sava.